

Padomes secinājumi par agrinās izglītības un sākumskolas izglītības lomu radošuma, inovāciju un digitālās kompetences attīstībā

(2015/C 172/05)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME

SAISTĪBĀ AR SAVIENĪBAS CENTIENIEM IZVEIDOT DIGITĀLO EKONOMIKU ⁽¹⁾,

ŅEMOT VĒRĀ:

1. Eiropas Parlamenta un Padomes Ieteikumu (2006. gada 18. decembris) par pamatprasmēm mūžizglītībā, kurā zināšanas, prasmes un attieksme, kas vajadzīgas digitālās kompetences ⁽²⁾ izkopšanai, ir minētas kā vienas no pamatprasmēm, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai aktivitātei, sociālajai iekļaušanai un nodarbinātībai ⁽³⁾, un kurā uzsvērts, cik būtiska ir izglītības un apmācības loma, lai nodrošinātu to, ka visiem jauniešiem ir iespēja attīstīt un uzlabot šādu kompetenci.
2. Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumus (2008. gada 22. maijs) par jaunrades un jauninājumu veicināšanu ar izglītību un mācībām, kuros jo īpaši uzsvēta skolotāju un mācību vides izšķiroši svarīgā nozīme, rūpējoties par katra bērna radošo potenciālu un atbalstot to ⁽⁴⁾.
3. Padomes secinājumus (2009. gada 12. maijs) par stratēģisku sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā ⁽⁵⁾, kuros noteica uzdevumu sekmēt jaunradi un inovācijas visos izglītības un apmācības līmeņos kā vienu no sistēmas četriem stratēģiskajiem mērķiem un noteica tādas caurviju pamatiemaņas kā digitālās kompetences apgūšanu par vienu no galvenajiem uzdevumiem, lai to panāktu.
4. Padomes secinājumus (2009. gada 27. novembris) par plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi digitālā vidē, kuros uzsvēta nepieciešamība ne tikai pēc plašākas piekļuves jaunām tehnoloģijām, bet arī pēc to atbildīgas lietošanas ⁽⁶⁾.
5. Padomes secinājumus (2011. gada 20. maijs) par agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi ⁽⁷⁾, kuros atzīts, ka kvalitatīva pirmsskolas izglītība un aprūpe palīdz ģimenei, kam ir galvenā loma, un izveido nepieciešamo pamatu valodas apguvei, sekmīgai mūžizglītībai, sociālai integrācijai, personības attīstībai un nodarbinātībai, vienlaikus sekmējot gan kognitīvo, gan citu prasmju ieguvu.
6. Padomes secinājumus (2011. gada 29. novembris) par kultūras un radošajām prasmēm, kā arī to lomu Eiropas intelektuālā kapitāla veidošanā ⁽⁸⁾, kuros atzīts, ka minētās prasmes ir ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes pamats Eiropā, jo īpaši izmantojot inovatīvu produktu un pakalpojumu izstrādi.
7. Padomes secinājumus (2011. gada 29. novembris) par bērnu aizsardzību digitālajā pasaulē ⁽⁹⁾, kuros uzsvērts, cik svarīgi ir palielināt bērnu informētību par iespējamiem apdraudējumiem, ar ko viņi saskaras digitālajā pasaulē, un aicināts ievērot konsekvenci drošības tiešsaistē un mediju lietotprasmes veicināšanā gan skolās, gan pirmsskolas izglītības iestādēs un aprūpes iestādēs.
8. Padomes secinājumus (2012. gada 26. novembris) par rakstpratību, kuros norādīts, ka izglītības sistēmas pagaidām līdz galam neizmanto jauno tehnoloģiju ietekmi uz rakstpratību un ka mācību materiālu un metožu pārskatīšana, ņemot vērā aizvien pieaugošo digitalizāciju, un skolotāju atbalstīšana jaunu pedagogijas metožu izmantošanā var pastiprināt izglītojamo motivāciju ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ Eiropadomes secinājumi, 2013. gada 24. un 25. oktobris (EUCO 169/13, I iedaļa, jo īpaši 1.–12. punkts).

⁽²⁾ "Digitālā prasme ietver pārliecinošu un kritisku informācijas sabiedrības tehnoloģiju (IST) izmantojumu darbā, brīvajā laikā un saziņā. Pamatiemaņas IKT veicina datoru izmantošanu, lai iegūtu, novērtētu, uzglabātu, radītu, sniegtu informāciju un apmainītos ar to, un komunicētos un piedalītos sadarbības tīklos ar interneta palīdzību." utt.

⁽³⁾ OV L 394, 30.12.2006., 10. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 141, 7.6.2008., 17. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 119, 28.5.2009., 2. lpp.

⁽⁶⁾ Dok. 15441/09.

⁽⁷⁾ OV C 175, 15.6.2011., 8. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 372, 20.12.2011., 19. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 372, 20.12.2011., 15. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 393, 19.12.2012., 1. lpp.

9. Padomes secinājumus (2012. gada 26. novembris) par Eiropas stratēģiju “Bērniem labāks internets”⁽¹⁾, kuros uzsvērts izglītības nozares un vecāku nozīmīgais uzdevums, palīdzot bērniem izmantot interneta sniegtās iespējas drošā un pozitīvā veidā, kā arī tas, cik svarīgi ir skolotājiem un vecākiem sekot līdzi tehnoloģijām, kas nepārtraukti attīstās.
10. Padomes secinājumus (2014. gada 20. maijs) par skolotāju efektīvu izglītību, kuros uzsvērts tas, cik svarīgi ir pašiem skolotājiem iegūt pietiekamu izpratni par digitālajiem mācību līdzekļiem un brīvi pieejamajiem izglītības resursiem, lai tos efektīvi un pienācīgi lietu mācīšanas procesā un ļautu izglītojamajiem attīstīt savu digitālo kompetenci⁽²⁾.

UN ŅEMOT VĒRĀ CITUS INFORMĀCIJAS AVOTUS, KAS IZKLĀSTĪTI SECINĀJUMU PIELIKUMĀ,

ATZĪST, KA:

1. Radošuma, inovāciju un digitālās kompetences veicināšana, izmantojot izglītību jau agrīnā bērnībā⁽³⁾, var vēlāk attaisnoties, nodrošinot pamatu turpmākai izglītībai, ļaujot iegūt zināšanas jau daudz augstākā līmenī un vispārēji uzlabojot bērnu spējas attīstīt radošumu un kritisku domāšanu un kļūt par rītdienas Eiropas atbildīgiem pilsoņiem, kas spēj tikt galā ar izaicinājumiem arvien vairāk savstarpēji saistītā un globalizētā pasaulē.
2. Spēja būt inovatīvam un izstrādāt jaunus produktus un pakalpojumus lielā mērā ir atkarīga no to priekšrocību izmantošanas, ko sniedz digitālā revolūcija, kura apbrīnojamā ātrumā maina ekonomiku un sabiedrību, un tas nozīmē, ka nākamajās desmitgadēs ekonomiskie panākumi cita starpā būs atkarīgi no pilsoņiem, kuri izrāda radošumu un inovatīvās spējas un kuriem ir augsta līmeņa digitālā kompetence.
3. Lai apmierinātu pieaugošo pieprasījumu pēc digitāli kompetentiem lietotājiem un IKT profesionāļiem, Eiropai jārisina jautājums par to, kā nodrošināt iespēju visiem pilsoņiem atrast to radošo un inovatīvo potenciālu un attīstīt digitālo kompetenci, izmantojot mūžizglītību.

ATTIECĪGI IR VIENISPĀRĪS, KA:

attiecībā uz radošumu un inovācijām:

1. Izglītības un apmācības sistēmām apvienojumā ar neformālo un ikdienējo mācīšanos ir būtiska nozīme, lai no agras bērnības attīstītu radošas un inovatīvās spējas kā pamatfaktorus, kas ne tikai stiprina ekonomikas konkurētspēju un nodarbināmību nākotnē, bet vienlīdz nozīmīgi veicina personisko izaugsmi un attīstību, sociālo iekļaušanu un pilsonisko aktivitāti.
2. Skolotājiem un pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālistiem ir izšķiroša loma, stimulējot bērnu zinātkāri, iztēli un vēlmi eksperimentēt un palīdzot viņiem attīstīt ne tikai pamatiemaņas un īpašas zināšanas, bet arī caurviju prasmes, kas nepieciešamas radošumam un inovācijām, piemēram, kritisku domāšanu, problēmu risināšanu un iniciatīvas izrādīšanu.
3. Mācības rotaļājoties, kas var ietvert spēles un digitālos rīkus ar pedagoģisku vērtību, ne tikai stimulē iztēli, intuīciju un zinātkāru prātu, bet arī spēju sadarboties un risināt problēmas, un tāpēc ir svarīgas ikviena bērna attīstībai un mācībām, īpaši agrīnā vecumā.
4. Tam visam ir nozīmīga ietekme saistībā ar pedagoģiskās pieejas, mācību resursu un mācību vides modernizāciju, kā arī saistībā ar skolotāju un pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālistu sākotnējo apmācību un pastāvīgu profesionālo attīstību, kurai jānodrošina, ka viņi spēj rosināt bērnos radošumu un inovācijas, savā mācīšanās demonstrējot šos aspektus.

un attiecībā uz digitālo kompetenci:

5. Lai gan digitālie rīki nevar aizstāt būtiskas klases nodarbības, aktivitātes un materiālus, šādu rīku izmantošana un to iekļaušana attiecīgos gadījumos mācīšanas un mācību procesā var uzlabot šo procesu kvalitāti un efektivitāti, kā arī paaugstināt skolēnu motivāciju, izpratni un mācību rezultātus.

⁽¹⁾ OV C 393, 19.12.2012., 11. lpp.

⁽²⁾ OV C 183, 14.6.2014., 22. lpp.

⁽³⁾ Šajos secinājumos minētie izglītības laikposmi kopumā atbilst:

- Starptautiskās standartizētās izglītības klasifikācijas (ISCED) līmenim 0.2 (pirmsskolas izglītība): “Izglītība, kas paredzēta, lai atbalstītu agrīnu attīstību, gatavojoties līdzdalībai skolas un sabiedrības dzīvē. Programmas, kas izveidotas bērniem no 3 gadu vecuma līdz sākumskolas izglītības uzsākšanai.”
- ISCED 1. līmenim (sākumskolas izglītība): “Programmas, kas parasti izveidotas, lai skolēni apgūtu lasīšanas, rakstīšanas un rēķināšanas pamatprasmes un iegūtu stabili mācību pamatu.”

6. Digitālās kompetences efektīvai un vecumam atbilstoši attīstībai pirmsskolas izglītības un aprūpes un sākumskolas posmā ir nopietna ietekme saistībā ar pedagoģisko pieeju, izvērtējumu, pedagoģiskajiem resursiem un mācību vidi, kā arī saistībā ar digitālās plaisas mazināšanu.
7. Vienlīdz būtiski tam ir ietekme gan uz skolotāju, gan pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālistu sākotnējo izglītību un pastāvīgu profesionālās kompetences pilnveidi nolūkā nodrošināt to, ka viņi attīsta spējas, metodes un prasmes, kā veicināt jaunu tehnoloģiju efektīvu un atbildīgu izmantošanu pedagoģiskiem mērķiem un kā atbalstīt bērnus digitālās kompetences veidošanā.
8. Pasaulē, kurā daudzi bērni diezgan labi sadzīvo ar digitālajiem medijiem, izglītībai un apmācībai ir arī svarīga loma, lai veicinātu digitālo rīku drošu un atbildīgu izmantošanu un attīstītu mediju lietotprasmi, proti, spēju ne tikai piekļūt digitāli radītam saturam, bet arī – kas ir vēl svarīgāk – šādu saturu interpretēt, lietot, koplietot, radīt un kritiski izvērtēt.

AICINA DALĪBVALSTIS, PIENĀCĪGI ŅEMOT VĒRĀ SUBSIDIARITĀTI UN IESTĀŽU AUTONOMIJU,

attiecībā uz radošumu un inovācijām:

1. Mudināt skolotāju izglītības iestādes, pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālistu mācību iestādes un profesionālās pilnveides nodrošinātājus pielāgot savas programmas tā, lai tajās iekļautu jaunus mācīšanās līdzekļus un attīstītu atbilstošas pedagoģijas metodes, kuru mērķis ir jau no agras bērnības sekmēt radošumu un inovācijas.
2. Mudināt attiecīgi izglītības iestādes vai attiecīgās valsts un pašvaldības iestādes aprīkot skolas un pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādes piemērotā līmenī, lai rosinātu radošās un inovatīvās spējas.
3. Mudināt gan skolotājiem, gan pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālistiem paredzēto sākotnējās un turpmākās profesionālās kompetences pilnveides nodrošinātājus pievērst vērību efektīvām metodēm zinātkāres, vēlmes eksperimentēt, radošas un kritiskas domāšanas un kultūras izpratnes veicināšanai, piemēram, izmantojot mākslu, mūziku un teātri, kā arī izpētīt radošu partnerību potenciālu.
4. Veicināt tādas formālas, neformālas un ikdienišķas mācīšanās pasākumus bērniem, kas vērsti uz radošuma un inovāciju sekmēšanu, vienlaikus atzīstot vecāku un ģimenes svarīgo nozīmi.

un attiecībā uz digitālo kompetenci:

5. Sekmēt piekļuvi IKT un to veicināšanu un digitālās kompetences attīstību, izmantojot vecumam atbilstošu saskarsmi ar digitālajiem līdzekļiem un to lietošanu visā pirmsskolas izglītības un sākumskolas izglītības laikā, vienlaikus atzīstot vecāku un ģimenes svarīgo nozīmi, kā arī dažādās mācīšanās vajadzības dažādos vecumos.
6. Mudināt izstrādāt un lietot digitālos līdzekļus mācību nolūkos, kā arī izmantot pedagoģisko pieeju, kas veicina prasmju pilnveidi visās jomās, tostarp jo īpaši rakstpratību, rēķināšanas prasmi, matemātikas, zinātnes, tehnoloģiju un svešvalodu apguvi – nolūkā risināt dažas no problēmām, kuras tika uzsvērtas nesēn veiktās starptautiskās aptaujās⁽¹⁾.
7. Mudināt attiecīgi izglītības iestādes vai attiecīgās valsts un pašvaldības iestādes aprīkot skolas un pirmsskolas izglītības iestādes piemērotā līmenī, lai veicinātu vecumam atbilstošu digitālās kompetences attīstību, jo īpaši izvērtot dažādu digitālo līdzekļu un infrastruktūras nodrošinājumu.
8. Mudināt skolotāju un pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālistu izglītotājus, skolotājus, pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālistus un skolu vadītājus, izmantojot gan sākotnējo izglītību, gan turpmāko kompetenču pilnveidi, pašiem pilnveidot digitālo kompetenci pietiekamā līmenī, tostarp spēju lietot IKT mācību procesā, kā arī izstrādāt efektīvas metodes, kā sekmēt mediju lietotprasmi jau no agras bērnības.

⁽¹⁾ Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas PISA 2012. gada rezultāti (tika pārbaudītas 15 gadus vecu skolēnu lasīšanas, matemātikas un zinātnes prasmes un zināšanas) liecina par virzību uz 2020. gada pamatmērķa sasniegšanu, proti, 15 % skolēnu, kuriem ir slikti panākumi pamatprasmēs, lai gan ES kopumā stipri atpaliek šajā ziņā matemātikas jomā. Visās jomās tiek ieteikts turpināt centienus, jo īpaši attiecībā uz skolēniem ar zemu sociālekonomisko statusu. Pirmā Eiropas apsekojuma par valodu kompetencēm (2012) rezultāti uzrāda vispārēji zemu prasmju līmeni gan pirmajā, gan otrajā pārbaudītajā svešvalodā, lai gan rezultāti dalībvalstu starpā atšķiras.

9. Izpētīt digitālo līdzekļu potenciālu atbalstīt mācīšanos dažādos apstākļos un sniegt individualizētākas pieejas mācībām, kas var būt piemērotas plašam spēju spektram – no ļoti talantīgiem bērniem līdz bērniem ar zemu prasmju līmeni –, kā arī bērniem no nelabvēlīgas vides un bērniem ar īpašām vajadzībām.
10. Veicināt saziņu un sadarbību starp skolām un skolotājiem reģionu, valstu, kā arī Eiropas un starptautiskā līmenī, tostarp izmantojot *e-Twinning*.
11. Izpētīt sadarbības iespējas ar atvērtā pirmkoda kopienas attiecībā uz inovatīviem mācību līdzekļiem un digitālo radošumu.
12. Censties veicināt izglītošanu par medijiem un to lietotprasmi, jo īpaši drošu un atbildīgu digitālo tehnoloģiju lietošanu pirmsskolas izglītībā un sākumskolas izglītībā.

AICINA DALĪBVALSTIS UN KOMISIJU:

1. Veikt atbilstošus pasākumus un īstenot ierosmes, kuru mērķis ir veicināt radošumu, inovācijas un digitālo kompetenci pirmsskolas izglītībā un sākumskolas izglītībā, efektīvi izmantojot Eiropas resursus, piemēram, programmu *Erasmus+* un Eiropas strukturālos un investīciju fondus, lai atbalstītu šādus pasākumus un ierosmes.
2. Veicināt un attīstīt sadarbību, labās prakses apmaiņu un savstarpēju mācīšanos par to, kā veicināt radošumu, inovācijas un digitālo kompetenci pirmsskolas izglītībā un sākumskolas izglītībā, kā arī izmantojot neformālo un ikdienišķo mācīšanos.
3. Ar pētījumu palīdzību apzināt piemērus visefektīvākajām metodēm un praksei, ko skolotāji un pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālisti varētu izmantot katrā pirmsskolas izglītības un aprūpes un sākumskolas izglītības posmā, lai palīdzētu bērniem attīstīt radošās un inovatīvās spējas, kā arī attīstīt digitālo kompetenci. Šajā sakarā attiecīgos gadījumos apsvērt iespēju īstenot pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālistu kvalitātes sistēmas pamatprincipus.

UN AICINA KOMISIJU:

1. Turpināt aizsākto darbu ar "ET2020" darba grupām caurviju prasmju un digitālas un tiešsaistes mācīšanās jomā, lai attiecīgos gadījumos jau no agrīna vecuma veicinātu radošuma, inovāciju un digitālās kompetences attīstību.
2. Veicināt sadarbību un savstarpēju mācīšanos Eiropas līmenī, izmantojot gan stratēģisko sistēmu "ET2020", gan programmu *Erasmus+*.
3. Izmantojot esošos līdzekļus un ziņojumus un izvairoties radīt papildu administratīvo slogu, turpināt pārraudzīt jomas, uz kurām attiecas šie secinājumi.

PIELIKUMS

Citi informācijas avoti

1. ES Augsta līmeņa grupas rakstpratības jautājumos ziņojums, 2012. gada septembris ⁽¹⁾.
2. Komisijas paziņojums (2013. gada 25. septembris) "Izglītības pārvērtēšana – ikvienam paredzētas inovatīvas mācīšanas un mācību apguves metodes, izmantojot jaunās tehnoloģijas un atvērtos izglītības resursus" ⁽²⁾.
3. Eiropas Komisijas 2013. gada publikācija: "Comenius – labas prakses piemēri" ⁽³⁾.
4. Eiropas Komisijas, *European Schoolnet* un Ljēžas universitātes 2013. gada publikācija: "Skolu aptauja – IKT izglītībā" (*Survey of Schools – ICT in Education*) ⁽⁴⁾.
5. ESAO 2013. gada publikācija: "Inovatīva mācību vide" (*Innovative Learning Environments*) ⁽⁵⁾.
6. Eiropas augsta līmeņa konference "Izglītība digitālajā laikmetā", ko rīkoja Briselē, 2014. gada 11. decembrī.
7. Tematiskās darba grupas pirmsskolas izglītības un aprūpes jautājumos 2014. gada ziņojums "Priekšlikums kvalitātes sistēmas pamatprincipiem pirmsskolas izglītībā un aprūpē" ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Sk. http://ec.europa.eu/education/policy/school/doc/literacy-report_en.pdf

⁽²⁾ 14116/13 + ADD 1.

⁽³⁾ Sk. http://ec.europa.eu/education/library/publications/2013/comenius_en.pdf

⁽⁴⁾ Sk. <https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/KK-31-13-401-EN-N.pdf>

⁽⁵⁾ Sk. http://www.oecd-ilibrary.org/education/innovative-learning-environments_9789264203488-en

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf